

گزارش طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام

مصاحبه با ابوالفضل محمدی
عضو هیات علمی دانشگاه امام حسین (ع)
دانشکده علوم انسانی

چکیده

با برادر ابوالفضل محمدی در موضوع طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام این گفتگو انجام شده است.

ایشان ابتداء به زمینه‌های پیدایش و شکل‌گیری طرح اشاره نموده و سپس فرایند انجام کار را شرح داده‌اند. این طرح دارای چند مرحله است. مرحله اول شناسایی و گردآوری منابع (کتاب، مقاله، پایان‌نامه، سخنرانی) در این مرحله انجام شده است. مرحله دوم تهیه دستورالعملهایی جهت تلخیص و ارزیابی منابع و نیز شناسایی و آموزش محققان در این مرحله انجام شده است. مرحله سوم تلخیص و ارزیابی منابع در این مرحله کار محقق اول ۱۰۰٪ انجام شده و ارزیابی محقق دوم ۴۰ تا ۵۰٪ انجام پذیرفته است.

محصول این طرح تا بحال به صورت تهیه کتابنامه‌هایی بر اساس عنوان، مؤلف و سال قابل ارائه می‌باشد.

با خبر شدیم که در چارچوب طرح کلان مدیریت در اسلام فعالیت‌هایی در دانشگاه امام حسین (ع) در حال انجام است. به همین منظور با مسئول طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام و فعالیت‌های مرتبط با تحقیقاتی که در این زمینه هست، مصاحبه زیر با برادر ابوالفضل محمدی انجام شده است.

● جناب آقای محمدی پیرامون عنوان این طرح و اساساً درباره‌ی چه موضوعی که کار می‌کنید توضیح

بفرمایید:

□ طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام یکی از طرح‌هایی است که در گروه مدیریت پژوهشکده علوم انسانی دانشگاه امام حسین (ع) به تصویب رسیده و در حال اجرا می‌باشد. آقای دکتر جعفری، که عضو هیأت علمی گروه مدیریت پژوهشکده علوم انسانی دانشگاه امام حسین (ع) هستند مدتها به تنهایی در مورد این طرح کار کردند سرانجام به شکل طرح موجود در قالب یک پروژه تحقیقی در آمد و شکل گرفت. اصل طرح، بررسی و ارزیابی متون مدیریت در اسلام یا به عبارت دیگر، منابع خاصی است که در زمینه مدیریت در اسلام نوشته شده که بعضی از آنها مربوط به قبل انقلاب اسلامی است شامل نکاتی در زمینه مدیریت در اسلام یا موضوعات مربوط به آن بوده و برخی هم شامل پایان‌نامه‌های خاصی است که در زمینه مدیریت در اسلام بعد از انقلاب اسلامی ارائه شده است. یادآوری این نکته لازم است که طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام صرفاً در این مقطع، منحصر به متون فارسی در زمینه مدیریت در اسلام است.

● انجام این طرح در چه زمانی شروع شده است؟

□ مقدمات طرح یا به عبارتی، طرح اولیه و یا خام بررسی متون مدیریت در اسلام توسط دکتر جعفری و همکارانشان در اوائل سال ۱۳۷۲ انجام شد و در اواخر سال ۱۳۷۲ هم طرح بطور رسمی به تصویب دانشگاه رسید و به پژوهشکده علوم انسانی ابلاغ شد و بنده از طرف گروه مدیریت پژوهشکده علوم انسانی به عنوان مجری طرح

معرفی شدم که در خدمت برادران هستم.

● بفرمایید اساساً هدف از این تلخیص و جمع آوری چیست.

□ با توجه به اینکه ما در کشورمان دانشکده‌های مختلف برای پرورش مدیران داشتیم، از همان اوایل پیروزی انقلاب، این فکر بود که دانشکده‌های موجود در زمینه مدیریت اسلامی دستشان خالی است و خلأ متن مدیریت در اسلام به چشم می‌خورد. در خیلی از متونی که در زمینه مدیریت در اسلام، چه به صورت کتاب و چه به صورت پایان‌نامه، مقاله یا سخنرانی ارائه شده است می‌توان گفت متن جامع و مانعی که بتوان از آن در مراکز دانشگاهی برای درس مشخص و قابل ارائه استفاده کرد، نداریم؛ لذا هر کسی دست به قلم برده و به زعم خودش در این زمینه زحمتهایی را متحمل شده است که بعضاً ارزشمند هم هست. با توجه به این مطلب ما در پی این بودیم که ببینیم در مجموع چند اثر در زمینه مدیریت در اسلام نوشته و ارائه شده است؛ چه مکتوب و چه به صورت سخنرانی، اینها را بررسی می‌کنیم و در وهله اول می‌شناسانیم که چه کارهایی انجام شده است. با بررسیهایی که تا الآن کردیم در حدود ۱۷۰ متن کتاب، مقاله، پایان‌نامه و سخنرانی را شناسایی کرده‌ایم که بیشتر آنها جمع آوری شده است. این متون و کارهای ارائه شده تا درباره چه موضوعاتی از مدیریت در اسلام تحقیق شده و راجع به چه زمینه‌هایی از مدیریت کار نشده و در نتیجه خلأ ما در زمینه مدیریت در اسلام بیشتر در کجاست. در ضمن مؤلفان، صاحبان قلم و اهل سخن را هم در این زمینه شناسایی کرده باشیم؛ به عنوان شروع تحقیق برای محققان بعدی تا اقلماً یک کار جمع‌بندی شده و چکیده مختصری از کل کارهای پراکنده که در این زمینه شده است برای محققان بعدی آماده باشد که ان شاء الله زمینه تحقیقات مفید بعدی فراهم شود.

● جناب عالی فرمودید، کار بسیار مهمی است که محققانی که بخواهند در آینده تحقیق کنند بدانند قبلاً

چه کارهایی انجام شده است تا از دوباره کاری جلوگیری بشود؛ بفرمایید در حال حاضر اجرای طرح تا چه

مرحله‌ای پیشرفت کرده است و اساساً چه مراحل را در بر دارد؟

□ در واقع مراحل اجرایی کار ما در بررسی متون عبارت بوده از شناسایی کارهایی که در این زمینه انجام گرفته است. در شناسایی کتابها، مقالات، سخنرانیها و پایان نامه‌هایی که در این زمینه نوشته شده است، این کار تقریباً ۹۰٪ یا بیشتر از آن انجام گرفته و نتیجه آن کتابنامه‌هایی شده که الان به صورت مدون و منظم آماده شده است. کتابنامه‌هایی بر اساس عنوان کتابها، بر اساس نام مؤلفان، بر اساس سالها که ببینیم در هر سال، مخصوصاً از اوایل انقلاب به بعد چه مقدار کار انجام شده است. در واقع سه نوع کتابنامه بر حسب زمان و بر حسب مؤلف، بر حسب عنوان کتاب آماده شده است. اگر ان شاء الله موفق شویم بر حسب موضوعات هم کار خواهد شد. بنابراین، قدم اول شناسایی منابع بوده، قدم دوم تهیه همین منابع که در حدود ۸۰٪ منابع شناسایی شده و قدم سوم تهیه دستورالعملهایی است که باید بر اساس آن دستورالعملها این متون موجود را تلخیص و ارزیابی کنیم. از اینجا تلخیص یا ارزیابی منتهای منابع مدیریت در اسلام ممکن است تابع سلیقه کسانی باشد که به عنوان محقق اینها را تلخیص و ارزیابی می‌کنند. ما دستورالعملی با همفکری برادران تهیه کردیم تا وحدت روشی در سراسر تحقیق ما وجود داشته باشد و از پراکنده کاری و اعمال سلیقه جلوگیری شود و بحمدالله تاکنون هم وحدت روش خوبی در زمینه ارزیابی و تلخیص این منابع و نقد آنها بوده است. این مرحله بعدی بود. بعد از اینکه دستورالعملها را تهیه کردیم به افرادی نیاز بود که متون جمع آوری شده را تلخیص و ارزیابی کنند. مرحله بعد شناسایی محققان بود که برادرانی شناسایی شده‌اند؛ افرادی که در زمینه مدیریت حداقل مدرک کارشناسی ارشد رشته مدیریت داشته، و در زمینه مطالعات اسلامی از قدرت خوبی برخوردار باشند، شناسایی کردیم که در یک دوره آموزش مختصر براساس دستورالعملها آموزش دیدند و بعد از آن کار مرحله اول را انجام دادیم. کار آنها کنترل شد و در یک روند بازخوردی که داشتیم، کارها به سطح قابل قبولی رسید که بعد از آن، دیگر کارها را به آنها واگذار و نتیجه کار آنها را در حد قابل قبولی از آنها دریافت کردیم. بعد از اینکه ما محققان مورد نظرمان را پیدا کردیم و آموزشهای لازم را به آنها دادیم و کار آنها کنترل و تصحیح شد، مرحله بعد این بود که درباره هر متنی از منابع مدیریت در اسلام عملاً کار ارزیابی و

تلخیص را انجام بدهیم. سیر کارمان به این صورت بود که هر متنی را در وهله اول به محقق تحویل می‌دادیم؛ بعد از اینکه ایشان کار می‌کرد و نتیجه را بر می‌گرداند، محقق دومی در سطح بالاتر، کار ایشان را مجدداً بر اساس همان دستورالعملها کنترل می‌کرد و در نهایت هم در یک جلسه کار محقق دوم را هم بررسی می‌کردیم. اگر در بررسی نهایی، کار محققان اول و دوم قابل قبول بود کار را برای ویرایش و تایپ ارائه می‌دادیم. این تقریباً مراحل بود که در اجرای کار طرح وجود دارد.

● قسمت اول سؤال هنوز باقی است این مراحل که توضیح فرمودید (شناسایی مراحل - تلخیص

مراحل) هر کدامش چند درصد پیشرفت کرده است؟

□ شناسایی منابع به عنوان مرحله اول، عرض کردم تا بیش از ۹۰٪ انجام شده، تهیه کتابنامه بر اساس شناسایی منابع بطور کامل انجام شده است. در مرحله جمع آوری منابع از آنجا که بعضی از منابع به زمانهای خیلی گذشته مربوط است و در دسترس نیست، ما نتوانستیم ۱۰۰٪ منابع را جمع آوری کنیم. در حدود ۸۰٪ یا ۹۰٪ منابع شناسایی شده را جمع آوری کردیم. در زمینه تهیه دستورالعملهای لازم به گمان خودمان ۱۰۰٪ کار انجام شده و آموزش محققان هم کاملاً صورت گرفته، ارزیابی اول منابع مدیریت در اسلام بطور کامل انجام شده است؛ البته در آن حدی که جمع آوری کردیم. ارزیابی دوم در حدود ۵۰٪ کار انجام شده است. تایپ و ماشینی کردن، مرحله‌ای است که کمترین کار در آن صورت گرفته است.

● با توجه به اینکه طرح مدیریت در اسلام، طرح کلانی است که دستگاه‌های مختلف در آن شرکت دارند، بفرمایید جایگاه دانشگاه امام حسین (ع) در این ترکیب چگونه است و این ارتباط چگونه برقرار می‌شود؟

□ در آغاز، این طرح مستقلاً از طرف دانشگاه امام حسین (ع) مطرح شد و ما بطور مستقل از سایر مراکز مشغول این طرح بودیم. بعد، این توفیق نصیب شد که در جمع برادران عزیزمان از طرف حوزه و سازمان تبلیغات اسلامی و دانشگاه تهران، دانشکده مدیریت، سازمان امور استخدامی و دفتر همکاری حوزه و دانشگاه قرار بگیریم. در

واقع یک طرح بزرگتر از این طرح، مطرح شد که مقدماتش از سالها قبل از این فراهم شده بود. به دنبال جلساتی با حضور حضرت آیت الله مصباح و آقای دکتر رضاییان و جمعی دیگر از برادران و حجة الاسلام و المسلمین آقای محمدی عراقی که در آن زمان نماینده محترم ولی فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بودند در دانشگاه تهران جلساتی تشکیل شد که طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام از طرف دانشگاه امام حسین (ع) مطرح و به عنوان یکی از طرحهای فرعی و زیرمجموعه طرح کلان مطالعات مدیریت در اسلام تصویب گردید به این صورت که قرار شد، دانشگاه امام حسین (ع) منابع فارسی مدیریت در اسلام را بررسی کند. دانشکده مدیریت دانشگاه تهران تحت نظر آقای دکتر رضاییان، تفکر و اندیشه مدیریت در غرب را بررسی کند و در شکل خاصی به طرح کلان ارائه بدهد و مجموعه نتایج و محصولات طرح تلخیص و ارزیابی متون مدیریت در اسلام و نتایج کار برادران در دانشکده مدیریت دانشگاه تهران تقدیم حوزه بشود تا با استفاده از نتایج این دو طرح ان شاء الله برادران عزیزمان در حوزه بتوانند با استفاده از منابع اصیل اسلامی در زمینه تدوین اندیشه و فکر مدیریت در اسلام کار خوبی را ارائه بدهند.

● به نظر شما آیا امکان توسعه این طرح هست؛ بعد از پایان این طرح آیا طرح جدیدی در ادامه یا

موضوع جدیدی مطرح است؟

□ بر اساس نتایج این طرح می توانیم کار موضوعی را در زمینه مدیریت در اسلام به عنوان یک طرح و یک پروژه جدید مطرح کنیم. بر اساس شناختی که از نتایج این طرح در زمینه مدیریت در اسلام به دست می آید، خلأهای موجود در ارتباط با موضوعاتی که درباره آنها تحقیق چندانی انجام نشده است شناخته خواهد شد و شاید بتوانیم با همکاری برادران دیگر درباره آن موضوعات در قالب طرحهای تحقیقی دیگر طرحهایی را ارائه بدهیم که در صورت تصویب، کار را ادامه دهیم.

● از اینکه در این گفتگو شرکت کردید متشکریم.

